

Наталія Богацька, к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки та міжнародних відносин,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

СУТНІСТЬ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМКИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Стійкість фінансової активності підприємства в умовах ринкової економіки значною мірою обумовлена діловою активністю самого підприємства, яка залежить від різних факторів, таких як: конкурентоспроможність підприємства, кількість ринків збуту продукції, повноти виконання плану за основними показниками господарської діяльності, у швидкості обороту його коштів і стабільності економічного зростання [1, с. 162].

Виникнення і розвиток поняття ділової активності діалектично зумовлене та практично виправдане, оскільки в цілому показує суть змін в економіці, коли гостро постає потреба зіставлення розмірів вкладених ресурсів з проміжними та кінцевими результатами їх використання, що безпосередньо впливає на фінансовий стан суб'єкта господарювання і тісно пов'язане з ним [2, с. 214].

Проблеми оцінки ділової активності та вдосконалення інформаційної бази аналізу в складі бухгалтерської фінансової, звітності розглядаються в працях зарубіжних вчених-економістів, зокрема, таких, як Д.А. Аакер, Е. Дж. Долан, К.Д. Кемпбелл, Р. Дж. Кемпбелл, Л.А. Бернстайн і інших. Розробці окремих аспектів даної проблеми присвячені роботи багатьох економістів, таких, як М.І. Баканов, О.В. Єфімова, М.М. Ілишева, В.В. Ковальов, С.В. Панкова, Г.В. Савицька, Р.С. Сайфулін А.Д. Шеремет та інші.

Ділова активність - це свого роду узагальнене поняття, яке характеризує не лише ефективність, а й динаміку розвитку підприємств за ринкових умов. Ділова активність - це комплексна характеристика, яка відображає зусилля підприємств, спрямовані на забезпечення динамічності розвитку і досягнення поставлених цілей у різних напрямках діяльності. Основними цілями оцінки та аналізу ділової активності підприємств є здійснення ефективних управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності за умов ринкового середовища [3, с. 314].

Важливим є те, що ділова активність являється досить широким поняттям та охоплює майже всі основні сфери діяльності підприємства. Дослідження праць науковців щодо трактування поняття «ділова активність підприємства» свідчать про їхнє розмаїття й неузгодженість. Так, під діловою активністю розуміють комплексну характеристику діяльності підприємства, яка містить в собі оцінку ступеня напруженості та виконання плану за всіма видами показників діяльності; сукупність зусиль, спрямованих на зростання прибутковості підприємства та його інвестиційної привабливості; пошук можливих резервів підвищення ефективності виробництва; аналіз ефективності використання трудових, нематеріальних та фінансових ресурсів; прагнення лідерства на ринку [4, с. 76].

Оцінка ділової активності підприємства, як і будь-яка інша економічна дія має певну мету, а саме: надання об'єктивної оцінки фінансового стану (аналіз структури активів і пасивів, аналіз структури оборотних коштів, аналіз ліквідності та фінансової стійкості, аналіз фондовіддачі й прибутковості активів, аналіз прибутковості продажу та діяльності в цілому) та розробка заходів для прийняття управлінських рішень щодо його зміцнення у наступному періоді і на перспективу.

Основні завдання аналізу ділової активності полягають у моніторингу за фінансовим станом; оцінці тенденцій зміни показників ділової активності; дослідженні основних чинників впливу на показники ділової активності та розрахунку величини їх впливу; пошуку

резервів підвищення ділової активності та розробці конкретних заходів щодо їх використання. Отже, аналіз ділової активності є важливим етапом оцінювання фінансового стану підприємства. В результатах такого аналізу, як відомо, зацікавлені внутрішні та зовнішні користувачі інформації [5].

Користувачі інформації аналізують ділову активність підприємства з огляду на свою особисту зацікавленість у результатах його діяльності. Зокрема: кредиторів, позичальників, насамперед, цікавлять повнота та своєчасність отримання відсотків і основного боргу, рівень ліквідності; постачальників цікавить ціна, режим та інші умови постачання, платоспроможність покупців; покупців цікавить рівень реалізаційних цін та висока якість продукції, пільговий режим оплати продукції; адміністраторів та робітників цікавлять можливість збільшення рівня оплати праці, соціальних виплат, ефективність господарської діяльності; податківців цікавить фінансовий стан підприємства, його прибутковість, рівень менеджменту щодо дотримання податкового законодавства. Аналіз ділової активності підприємств проводять з метою виявлення вразливих місць і визначення шляхів їх усунення. Дані аналізу відіграють вирішальну роль при визначенні конкурентної політики підприємств і використовуються при оцінці виконання поставлених перед ними завдань, розробки програми розвитку на перспективу [1, с. 163].

Загалом, аналіз ділової активності на підприємстві здійснюється безпосередньо на двох рівнях: якісному та кількісному. Якісний рівень оцінки може застосовуватися у вигляді порівняння досліджуваного підприємства з іншими однотипним до нього за сферою застосування капіталу фірмами. Проте, при даному виді оцінки не варто обмежуватися лише якісними показниками, адже у них є важливий недолік – вони не досить точні, не мають підтвердження цифрами та ми не можемо відслідкувати їх динаміку. Саме тому у економічній літературі поряд із якісними критеріями оцінки виділяють ряд кількісних критеріїв, що відповідно являють собою ряд економічних показників та коефіцієнтів, за допомогою яких проводиться більш точний та детальний аналіз ділової активності на підприємстві. Існує два напрями для здійснення даного виду оцінки: за ступенем виконання плану на основі показників, що забезпечують задані темпи їх зростання та за рівнем ефективності використання ресурсів.

Загалом виділяють наступні показники (коефіцієнти), шляхом обчислення та аналізу яких можна обґрунтувати рівень ділової активності підприємства:

- коефіцієнт оборотності активів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- строк погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- коефіцієнт оборотності матеріальних запасів;
- тривалість операційного циклу;
- тривалість фінансового циклу;
- коефіцієнт оборотності основних засобів;
- період обороту чистого робочого капіталу;
- коефіцієнт оборотності чистого робочого капіталу;
- коефіцієнт оборотності власного капіталу [6, с. 102].

Проаналізувавши існуючий стан ділової активності на підприємстві доцільно впровадити напрямками її підвищення, серед яких:

- підвищення ефективності діяльності підприємства, яке здійснюється за рахунок прискорення обертання ресурсів і скорочення періоду їх обороту;
- збільшення числа обертів, що можливе шляхом скорочення періоду виробництва або скорочення періоду обігу;
- скорочення періоду виробництва, яке потребує вдосконалення технології, модернізації і автоматизації виробництва;

– скорочення періоду обігу, що потребує більш ефективного і раціонального використання ресурсів, прискорення документообороту і розрахунків. Чим швидше обертаються ресурси підприємства, тим менший обсяг їх потрібен для здійснення операційної діяльності і тим ефективніша діяльність підприємства;

– підвищення продуктивності праці за рахунок преміювання працівників та кращого мотивування їх, а також за рахунок створення гідних умов роботи (працівники повинні бути забезпечені потрібним спецодягом, мати по 5 хвилин перерви кожну годину, тощо);

– покращення структури матеріаломісткості виробництва (перегляд затрат сировини та матеріалів, максимальне використання залишків сировини, закупівля матеріалу тільки за потребою, щоб останній не залишався на складі, тощо);

– підвищення фондоозброєності, за рахунок збільшення основних фондів, за допомогою реінвестування вільних коштів у виробництво [7, с. 128].

Щоб здійснити виконання перелічених напрямів підвищення ділової активності підприємства, потрібно виконати певний набір заходів:

– прискорення науково-технічного та організаційного прогресу, що досягається за рахунок підвищення техніко-технологічного рівня виробництва, організаційних систем управління, швидкого оновлення обладнання);

– удосконалення організаційної структури, за рахунок перегляду повноважень кожного працівника підприємства;

– поліпшення структури виробництва, зокрема підвищення коефіцієнтів завантаженості та оборотності шляхом збільшення обсягу продукції;

– підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, за рахунок підвищення якості товару та послуг, які виробляє;

– розвиток та вдосконалення ЗЕД даного підприємства, тобто підприємство повинне спробувати налагодити зв'язки з сусідніми країнами [1, с. 163].

Отже, ділова активність підприємства за сучасних ринкових умов на сьогодні стає інтегральною характеристикою підприємства стосовно його відповідності об'єктивним економічним умовам, що склалися в певний момент часу. Саме ділова активність охоплює напрями, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності. Стосовно основних напрямів підвищення ділової активності то у підсумку слід виділити наступні, що на нашу думку є найсуттєвішими: зменшення періоду операційного та фінансового циклів, підвищення ефективності використання майна, максимізація прибутку, підвищення конкурентоспроможності продукції (послуг) та пошук нових ринків збуту.

Література:

1. Тимчишин-Чемерис Ю. В. Поняття ділової активності підприємства та напрями її підвищення / Ю. В. Тимчишин-Чемерис, С. І. Гвоздь. // *Наука онлайн*. – 2015. – №14. – С. 161–170.

2. Богацька Н.М. Методичні підходи до оцінки платоспроможності сучасних підприємств [Текст] / Н.М. Богацька // *Економічний простір*. – 2010. – № 41. – С. 212-222.

3. Матковський С.О., Гринькевич О.С., Сорочак О.З., Гальків Л.І., Прокопович-Павлюк І.В. *Статистика підприємств: навч. пос. / За ред. С. О. Матковського*. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2013. – 560 с.

4. Аналіз теоретичних аспектів ділової активності підприємства та існуючих підходів до її оцінювання / [Є.Ю. Антипенко, С.М. Ногіна, Ю.С. Піддубна] // *Сталий розвиток економіки*. – 2013. – № 3. – С. 76–80.

5. Богацька Н. М., Дуржинська А. Ю. *Критерії ефективності діяльності підприємства // Вінницький торговельно-економічний інститут*. – 2010.

6. Петренко Л. М. Оцінка та напрями покращення ділової активності підприємства / Л. М. Петренко. // *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. – 2010. – №18. – С. 101–105.

7. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. / Ковалев В.В. - М.: Финансы и статистика, 2006. - 560 с.